

Lagar och avtal som utgjort grund för självstyrelsen

Den första självstyrelselagen

I proposition till riksdagen den 30 januari 1920 föreslog regeringen att Åland skulle erhålla en ”mycket vidsträckt självstyrelse”. Propositionen har följande korta motivering:

”I anledning av att Regeringsformen förutsätter bildandet av större självförvaltningsområden än kommunerna tillsattes den 19 juli 1919 en särskild kommitté, som fick i uppdrag, bland annat, att uppgöra förslag till självstyrelse för länen. Särskilda skäl synas likväl kräva, att denna fråga ordnas skilt för sig beträffande Åland.

Alltifrån den förhistoriska tiden har Finland varit bebott av tvenne invid varandra bosatta folk, talande olika språk, finska och svenska. Den svenskspråkiga befolkningens i landet antal stiger för närvarande till omkring 340.000. Av dessa äro enligt senaste allmänna befolkningsstatistik 19.613 personer bosatta på Åland, som geografiskt, genom skärgården, hör och även sedan urminnes tider i historiskt, administrativt, judiciellt och kyrkligt avseende hört till Finland, medan antalet av dem, som hava finska till modersmål, därstädes stiger till endast 826.

I Regeringsformen, given den 17 juli 1919, är de till den språkliga minoriteten hörandes rätt att hos domstol eller förvaltande myndighet använda sitt modersmål samt att utfå expedition på detta språk, liksom ock att få sina kulturella och ekonomiska behov

tillgodosedda, ja till och med att fullgöra sin värnplikt i truppförband med samma språk som de, fullt tryggad. Icke dess mindre har bland den svenskspråkiga befolkningen på Åland i följd av bedriven agitation yppats oro med avseende å dess framtida öde och strävanden att med främmande krafters bistånd lösgöra sig från Finland, av vars svenskspråkiga befolkning densamma utgör blott en ringa bråkdel.

I anledning av ovananförda omständigheter, ävensom för att utan dröjsmål avlägsna alla även i någon mån berättigade anledningar till missnöje har det befunnits nödigt att, utan att avvakta den allmänna organisationen av självförvaltning av högre grad, uppgöra ett särskilt lagförslag om mycket vidsträckt självstyrelse för Åland. Sålunda skulle ålänningarna tillförsäkras möjlighet att själva ordna sin tillvaro så fritt det överhuvud är möjligt för ett landskap, som icke utgör en egen stat.

Lagförslaget, som med endast några av republikens enhet betingade ändringar är överensstämmande med förenämnda kommittés förslag, ävensom därtill hörande lag angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland, föreläggas härmed Riksdagen i avseende å godkännande så lydande:”

Efter några obetydliga ändringar i lagförslaget antog riksdagen självstyrelselagen och dess verkställighetslag:

Lag om självstyrelse för Åland

Lag om självstyrelse för Åland 6.5.1920 (FFS 124/1920)

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgas härmed som följer:

I. Allmänna stadganden.

1 §. Landskapet Åland, som omfattar det nuvarande Ålands län, skall tillkomma självstyrelse, såsom i denna lag stadgas.

2 §. Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget. Till befolkningen hänföres de, vilka äro mantalsskrivna i någon av landskapets kommuner.

3 §. Landskapsförvaltningen omhänderhaves av en landskapsnämnd, som av landstinget tillsättes. Dess ordförande är lantrådet, som väljes av landstinget.

4 §. Regeringen företrädes i landskapet Åland av landshövdingen, som utnämnes av republikens president. Han omhänderhar ock, jämte statens centrala myndigheter, såsom därom särskilt stadgas, de till republikens allmänna förvaltning hörande åligganden inom landskapet Åland.

II. Lagstiftningen.

5 §. Landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val, och skall rösträtten vid dessa val vara allmän och lika för män och kvinnor, vilka fyllt tjuguet år. Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

6 §. Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. Landshövdingen sammankallar landstinget till urtima möte samt äger, med begivande av republikens president, upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

7 §. Landshövdingen eller annan person, som republikens president därtill förordnar, öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till tinget presidentens framställningar och meddelanden.

8 §. Övriga bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

9 §. Republikens lagstiftande organ tillkommer utslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av grundlag ävensom rörande angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke.

Lag samma vare om antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftning; yttrande-, församlings- och föreningsfrihetens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; sådana inskränk-

ningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga; rätt till expropriation av egendom, med undantag av lagstiftning rörande expropriation för landskapet Ålands behov mot full ersättning;

2) flaggan och republikens vapen;

3) republikens förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland; pass, inflyttning till landet, utlänningsars övervakande samt brottslingars utlämnande;

4) försvarsväsendet;

5) skatter och avgifter, vilka skola i republiken allmännen utgöras, med de i 21 § nämnda undantag;

6) grunderna för undervisningsväsendet;

7) grunderna för kommunal rösträtt;

8) familje-, arvs- och förmynderskapsrätt; handels-, växel- och sjö rätt; annan privaträtt, dock icke lagstiftning om idkande av jordbruk, fiske och andra näringar och yrken, med undantag av grunderna för rätt att idka näring och yrke; alkohollagstiftningen; arbetarföräkrings- och -skyddslagstiftningen; handelsregister; skiftesväsendet; strafflag; rättegångs- och utsokningsväsendet, verkställighet av domar och straff; lösdrivares behandling; allmän benådning;

9) landets allmänna statistik; mantals- och övriga allmänna befolkningslängder; emigration; det allmänna övervakandet av hälsovården samt bekämpande av epidemier och andra smittosamma sjukdomar;

10) statens ämbetsverk och allmänna inrättningsorganisation och verksamhet; ordningen för anställande i samt kompetensvillkoren för befordran till statstjänst även som statstjänstemännens rättigheter och skyldigheter;

11) sjöfarts-, lots- och fyrväsendet; lufttrafiken; järnvägsväsendet; tullar och tullväsendet samt tullens och handelns enhetliga ordnande; varuutbyts frihet; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf- och telefonväsendet; vården om statsverkets egendom;

12) område, som är reglerat genom internationella fördrag; samt

13) område, vilket härintills icke av lagstiftningen förutsatts.

10 §. Republikens nuvarande lagar och författningar förbliva gällande i landskapet Åland.

Ny lag, som rör andra än de i 9 § omförmälda ärenden, tillämpas, med det undantag, som i 27 § omförmäles, i landskapet Åland först sedan den blivit av landstinget antagen.

11 §. Innan förordningar av republikens president eller statsrådet med utövning av den i 28 § regeringsformen dem förbehållna rätt utfärdas för landskapet Åland i andra än de i 9 § av denna lag nämnda ärenden eller i ärenden, vilka föranledas av dem eller som annars förbliva under republikens allmänna förvaltning, skall landskapsnämnden beredas tillfälle att i ärendet avgiva utlåtande.

Lag om självstyrelse för Åland

12 §. Landstinget äger i andra ärenden än dem, som i 9 § angivas, antaga landskapslagar att gälla för landskapet Åland.

Landstingets beslut insändas till regeringen av landshövdingen.

Därest republikens president, efter att hava infor- drat högsta domstolens utlåtande, finner att en av landstinget antagen lag berör de i 9 § omnämnda ärenden, eller anser lagen vara stridande mot repu- blikens allmänna intresse, äger han rätt att, inom tre månader från det underrättelse om lagens antagande delgivits honom, förordna att sagda lag skall förfalla. Har republikens president redan därförinnan med av- seende å en landskapslag tillkännagivit, att han icke kommer att begagna sig av ovanangivna befogenhet, träder landskapslagen omedelbart i kraft.

13 §. Landstinget äger rätt att antaga petitionsförslag och motion rörande sådan för landskapet gällande lag, som hänför sig till de i 9 § omnämnda ärenden, att genom regeringens försorg riksdagen föreläggas.

14 §. Landskapsnämnden äger rätt att göra framställ- ningar om utfärdande av administrativa förordningar för landskapet Åland.

III. Förvaltningen.

15 §. Republikens president fattar beslut i ärenden rö- rande landskapet Åland på sätt i 34 § regeringsformen stadgas.

16 §. Landskapsnämndens sammansättning ävensom dess och lantrådets åligganden inom de i denna lag stadgade gränser, så ock de för ledamöter i landskaps- nämnden gällande kompetensvillkor bestämmas ge- nom landskapslag.

17 §. Under republikens allmänna förvaltning kvarstå:

- 1) handhavandet av utrikesärendena;
- 2) justitieförvaltningen;
- 3) förvaltningen av militära angelägenheter;
- 4) förvaltningen i fråga om statens säkerhet;
- 5) statens finansförvaltning;
- 6) förvaltningen av hälsovårdsärenden, såframt denna gäller det allmänna övervakandet av hälso- vården; så ock bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar, där sådant icke enligt all- män lag eller förordning ankommer å kommunerna;
- 7) förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till övriga kommu- nikationer med avseende å transitotrafiken och sam- trafiken mellan landskapet Åland och fastlandet; samt
- 8) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt föran- ledas av i 9 § nämnda ärenden.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självsty- relsemyndigheterna, såvitt den icke enligt lag eller författningar ankommer å republikens president eller statsrådet.

18 §. Genom förordning kunna, med landskapsnäm- ndens begivande, å republikens allmänna förvaltning ankommande uppgifter för viss tid eller tillsvidare tilldelas landskapsförvaltningen, ävensom till land-

skapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på republikens allmänna förvaltning.

IV. Lagskipningen.

19 §. Domsrätten i rättegångsmål och -ärenden utövas av statens domstolar.

20 §. Förvaltningsrättsliga besvärsmål avgöras av landshövdingen.

V. Landskapets hushållning.

21 §. Landskapet Åland har rätt att för sina behov an- vända inkomsterna från mantalspenningar, närings- skatter och nöjesskatter, och äger landstinget besluta om dessa skatter. Likaledes äger landstinget, i anslut- ning till statens allmänna inkomstbeskattning, för landskapets behov påbjuda en tilläggsskatt att utgå enligt enahanda grunder samt påföras och uppbäras i samband med den allmänna inkomstskatten, liksom ock att pålägga tillfällig extra beskattning, ävensom bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för land- skapsförvaltningen underlydande myndigheters tjäns- teförrättningar och expeditioner så ock för anlitage av landskapets inrättningar.

De i denna paragraf åsyftade beslut träda i kraft utan stadfästelse av republikens president, men böra meddelas landshövdingen till kändedom.

22 §. Landshövdingen äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner att beslutet:

- 1) försvårar varuutbytet mellan in- och utlandet el- ler mellan landskapet Åland och fastlandet;
- 2) innefattar oskäliga eller för trafiken skadliga avgifter å anlitage av allmänna vägar, farleder el- ler landskapsförvaltningen underlydande inrättningar; eller
- 3) har till följd att beskattningen uppenbarligen för- fördelar enskilda skattdragande eller olika samhälls- klasser.

Har landshövdingen förbjudit verkställande av be- slut, skall beslutet underställas republikens presidents prövning.

23 §. Nyttjanderätten till statens jordegendom i land- skapet Åland övergår till landskapet, dock icke beträf- fande sådan egendom, som förblir anslagen till bostäl- len åt statens tjänstemän, ej heller till den egendom, som nu eller framdeles kommer till användning för statsverkets behov.

Genom L. 18 12 1926 (FFS 314/1926) fogades till 23 § ett andra moment så lydande:

Genom förordning, utfärdad med landskapsnäm- ndens begivande, kan landskapsförvaltningen tillde- las befogenhet att i kolonisationssyfte upplåta mark under äganderätt å sådan del av statens i landskapets vård befintliga jordegendom, som ej blivit till stom- lägenhet undantagen; skolande i fråga om rätt till dylikt jordförvärv samt löseskillingsens bestämmande i tillämpliga delar gälla vad som beträffande statens boställen i sådant syfte är föreskrivet, likväl med iakt- tagande av vad om rätt att innehava fastighet i land-

Lag om självstyrelse för Åland

skapet Åland är i lag särskilt stadgat. Influten löseskilling förvaltas av statsverket, men avkastningen därav tillkommer landskapet såsom vederlag för frångången nyttjanderätt.

24 §. Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov beslutar landstinget. För upptagande av obligationslån ävensom lån i utlandet erfordras samtycke av republikens president.

25 §. Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 17 § fortfarande handhaves av statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av rättsvärden, bestridas ur statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt.

26 §. Framgår det, att beskattningen i landskapet Åland för självförvaltningens ordinarie behov är i förhållande till av landskapet åtnjutna förmåner proportionsvis högre än beskattningen i medeltal för motsvarande ändamål annorstädes i republiken, skall bidrag ur statsmedel åt landskapet utgivas.

Bidragets belopp fastställs för en tid av tre budgetår i sänder genom en delegation, bestående av tvenne ledamöter, förordnade av statsrådet, samt tvenne, utsedda av landstinget. Ordförande i delegationen är landshövdingen.

Har landstinget gjort framställning om beviljande av bidrag till extraordinarie utgifter, fattas beslut jämväl härom av den i föregående moment omförmälda delegation.

Delegationens beslut skola för att bliva gällande stadfästas av republikens president.

VI. Deltagandet i fäderneslandets försvar.

27 §. Landskapet Ålands inbyggare äro skyldiga att biträda vid fäderneslandets försvar genom att, i stället för fullgörande av värnplikt, göra motsvarande tjänst vid lots- och fyrrinrättningen såsom därom i lag särskilt stadgas.

Vad här ovan stadgats, gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet Åland från annan ort i Finland, där de skulle hava varit värnpliktiga.

Sådan inbyggare i landskapet, som i första momentet åsyftas, må dock, där han det åstundar, fullgöra värnplikt vid republikens krigsmakt.

VII. De offentliga tjänsterna.

28 §. Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till desamma utnämnas av landskapsnämnden.

29 §. Statsmyndigheternas ämbetspråk i landskapet Åland är svenska. Angående finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som av myndighet handlägges, använda sitt eget språk samt på detta språk utfå expedition, gälle vad i allmän språklag stadgas angående svensktalandes rätt i område med finsk befolkningsmajoritet.

30 §. Skriftväxlingsspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myndigheter och statsmyndigheterna i landskapet Åland samt republikens regering och centrala myndigheter skall vara svenska.

31 §. I statens tjänst i landskapet Åland må icke anställas någon, som icke styrkt att han fullständigt behärskar svenska språket såväl i tal som skrift.

VIII. Om besvär och åtal för brott i tjänsten.

32 §. Över landskapsnämndens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär anföras såsom stadgat är rörande besvärs anförande i motsvarande fall över landshövdingens utslag.

Finner landshövdingen, att landskapsförvaltningen underlydande myndighets beslut överskrider myndighetens befogenhet, skall han förbjuda verkställigheten av sådant beslut.

33 §. För brott i tjänsten åtalas lantrådet och ledamot av landskapsnämnden inför Åbo hovrätt.

34 §. Förfar lantrådet eller ledamot i landskapsnämnden vid utövning av sitt ämbete i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåter han vad honom i tjänsten åligger, skall landshövdingen anmäla brottet till åtal.

IX. Särskilda bestämmelser.

35 §. Uppkommer meningsskiljaktighet angående landshövdingens, landstingets eller landskapsnämndens befogenheter enligt denna lag, äger högsta domstolen avgöra densamma.

36 §. Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelse från dem göras annorledes än med landstingets bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gälle vad i 13 § är stadgat.

37 §. Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av president och val till riksdagen undergår icke ändring genom denna lag.

38 §. Denna lag träder i kraft den 7 maj 1920.

Det alla, som vederbör, till efterrättelse länder.

Helsingfors, den 6 maj 1920.

Republikens President
K. J. STÅHLBERG.

Justitieminister *Karl Söderholm.*

Lag angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland

Lag angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland 6.5.1920 (FFS 125/1920)

Sedan lag om självstyrelse för Åland blivit antagen och denna dag stadfäst, varder härmed angående dess bringande i verkställighet, i enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgat som följer:

1 §. Intill dess, genom av landskapet Ålands landsting antagen landskapslag, valordning stiftats för landskapet Ålands landsting, skola representanter till landstinget utses med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i vallagen av den 20 juli 1906, dock sålunda, att

- 1) landskapet Åland skall utgöra en valkrets och centralnämnden sammanträda i Mariehamns stad;
- 2) representanter skola väljas till ett antal av trettio;
- 3) i röstningen äger deltaga den, som är valberättigad vid val av kommunalfullmäktige och är i någon kommun inom landskapet Åland mantalsskriven den 1 januari 1920;
- 4) röstning verkställs endast i landskapet Åland;
- 5) valmansförening kan bildas av minst tio valmän;
- 6) valen förrättas den 1 november 1920.

2 §. Intill dess genom landskapslag stadgats angående landstingets organisation, skola stadgandena i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 med avseende å landstinget i tillämpliga delar iakttagas, dock sålunda, att

- 1) stadgandena i lantdagsordningens 11, 12, 13, 20, 24 och 25 §§, 2 mom. 26 §, 27, 32, 33 och 46 §§, sistnämnda paragraf försåvitt den rör andra än på Åland verk samma ämbetsverk, tjänstemän eller allmänna inrättningar, samt 74 § icke äro tillämpliga;
- 2) landstinget sammanträder i Mariehamns stad, första gången, på kallelse av landshövdingen, den 1 december 1920;
- 3) elektorerna skola utses till ett antal av tolv;
- 4) utskott tillsätts enligt landstingets prövning;
- 5) utskott skall bestå av fem ledamöter och stora utskottet av tio;
- 6) ärende må icke lämnas vilande över nya val;
- 7) kvalificerad majoritet erfordras icke i något ärende;

8) förslag till sådana reglementariska föreskrifter, vilka nämnas i 72 § av lantdagsordningen, skola uppgöras av talmannen och vicetalmännen tillsammans med två medlemmar av landstinget, vilka landstinget genom direkta val därtill utsett.

3 §. Landstinget skall, då det första gången sammankommer, besluta om valordning för val till landstinget, om landstingets organisation och åligganden, om landskapsnämndens sammansättning samt om dess och lantrådets åligganden, om inkomst- och utgiftsstat för landskapet, ävensom om skatter, vilka skola uppbäras för landskapets behov.

4 §. Landskapsnämnden och lantrådet vidtaga med sin verksamhet den 1 januari 1921. Intill dess landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar blivit inrättade, handhavas motsvarande åligganden av statens myndigheter. Med avseende å tjänsteman, som erhåller motsvarande landskapsförvaltningen underlydande befattning, gälla icke stadgandena i förordningen av den 3 februari 1868 angående de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma ämbets- och tjänstemän, vilkas befattningar indragas.

5 §. Ålands landsting skall beredas tillfälle att avgiva utlåtande över propositionen till den lag, som förutsettes i 27 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, innan densamma till riksdagen överlämnas.

6 §. Vad i 23 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, stadgas, medför ej ändring i nuvarande arrendatorers rättigheter och skyldigheter enligt nu gällande avtal.

7 §. Övriga bestämmelser, som möjligen erfordras för att bringa i verkställighet lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, utfärdas genom förordning.

Se F ang bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för landskapet Åland, FFS 5/1922

Emedan ålänningarna vägrade att acceptera den erbjudna självstyrelsen innan Nationernas Förbund hade avgjort Ålandsfrågan, ändrades verkställighetslagen som följer:

Lag om ändring av lagen angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland 30.12.1921 (FFS 309/1921)

Enligt Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, varder härhos, med ändring av 1, 2 och 4 §§ i lagen angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, stadgat som följer:

Val av representanter till landskapet Ålands landsting verkställas, landstinget sammanträder första gången samt landskapsnämnden och lantrådet vidtaga med sin verksamhet å tider, som av republikens president bestämmas.

Se F ang tiden, då självstyrelseorganen för landskapet Åland första gången skola väljas och sammanträda, FFS 6/1922

Folkförbundsrådets beslut av den 24 juni 1921

[Översättning från det franska originalet]

Folkförbundsrådets beslut av den 24 juni 1921

Sedan de båda av Ålandsöarnas öde intresserade parterna medgivit, att Nationernas Förbunds Råd utsåges att utjämna den meningsskiljaktighet, som uppstått, och förklarar sig villiga att ställa sig Rådets beslut till efterrättelse;

sedan Rådet tagit i betraktande dels juristkommissionens rapport, med däri framlagda slutsatser beträffande kompetensfrågan, dels ock Rådets beslut den 20 september 1920, varigenom Rådet tillerkänt sig ifrågavarande kompetens;

sedan Rådet tagit kännedom om alla de geografiska, etnografiska, politiska, ekonomiska och militära skäl, för vilka redogjorts i det av de rapportörer, som på Nationernas Förbunds anmodan företagit en ingående undersökning, avgivna memorandum;

men sedan Rådet å andra sidan funnit en lösning lyckligast, som medför största möjliga säkerhet för såväl öarnas befolkning, som för de intresserade parterna

har Rådet vid sammanträde den 24 juni beslutat:

1. Suveräniteten över Ålandsöarna erkännes tillhöra Finland.

2. Freden, det framtida goda förhållandet mellan Finland och Sverige samt öarnas egen välgång och lycka kunna ej annat än befastas genom åtgärder, som åsyfta a) nya garantier åt ögruppens befolkning; b) ögruppens neutralisering och icke-befästade.

3. De nya garantier, som böra inflyta i självstyrelselagen, böra särskilt avse att bibehålla det svenska språket i skolorna, att bevara jordegendomen i invånarnas händer, att inom rimliga gränser fastställa

inflyttade personers förvärvande av rösträtt och att säkerställa att till landshövding utnämnes en person, som åtnjuter befolkningens förtroende.

4. Som Rådet funnit, att den bästa lösning beträffande garantierna vore att finna i en överenskommelse mellan Finlands och Sveriges representanter, vid behov under medverkan av Nationernas Förbunds Råd, har beslutats, att man skall söka uppnå sådan överenskommelse genom båda parternas medgivande. För den händelse samförstånd ej uppnås, skall Rådet självt bestämma de garantier, som enligt dess uppfattning böra införas i självstyrelselagen av den 6 maj 1920 i form av ändringar. Under alla omständigheter kommer Nationernas Förbunds Råd att övervaka dessa garantiers tillämpning.

5. En internationell överenskommelse med avseende på ögruppens icke-befästade och neutralisering bör tillförsäkra såväl svenska folket som alla intresserade makter att Ålandsöarna aldrig komma att utgöra någon fara ur militär synpunkt. För detta ändamål bör 1856 års konvention ersättas med en längre gående överenskommelse under garanti av alla intresserade makter, Sverige inbegripet. Rådet anser, att denna överenskommelse i sina huvuddrag bör ansluta sig till det svenska förslaget till konvention rörande ögruppens neutralisering. Det uppdrager åt generalsekretären att inbjuda de intresserade regeringarna att utse vederbörligen befullmäktigade ombud att underhandla om och avsluta ifrågavarande överenskommelse.

Se konventionen om Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering, sid 971

Ålandsöverenskommelsen av den 27 juni 1921

[Översättning från det franska originalet]

Ålandsöverenskommelsen* av den 27 juni 1921

1. Finland, som är beslutet att säkerställa och garantera Ålandsöarnas befolkning bevarandet av dess svenska språk, kultur och lokala traditioner, förbinder sig att utan dröjsmål i självstyrelselagen för Ålandsöarna av den 7 maj 1920 införa nedanstående garantier.**

2. Landstinget och kommunerna på Åland äro i inlett fall skyldiga att underhålla eller giva understöd åt andra skolor än sådana, i vilka svenskan är undervisningsspråk. I statens undervisningsanstalter skall undervisningen likaledes givas på svenska språket. Utan vederbörande kommuns samtycke kan undervisning i finska språket icke meddelas i sådana folkskolor, som underhållas eller erhålla understöd av staten eller kommunen.

3. Då på Åland belägen fastighet försäljes till någon person, som icke äger hemorts rätt i landskapet, äger varje person, som där har hemorts rätt ävensom Landstinget och den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, rätt att återköpa fastigheten till ett pris, som, om överenskommelse icke kan träffas, skall fastställas av häradsrätten, under hänsynstagande till gällande pris.

Detaljerade bestämmelser skola fastställas i en särskild lag rörande tillvägagångssättet vid dylikt återköp samt beträffande företrädesrätt i händelse av flera anbud.

Sagda lag kan icke ändras, tolkas eller upphävas under andra villkor än dem, som gälla beträffande självstyrelselagen.

4. Personer, som inflytta till Ålandsögruppen och som äro i besittning av finsk medborgarrätt, skola icke förvärva rösträtt å öarna i kommunernas eller landskapets angelägenheter förrän fem år efter det de förvärvat hemorts rätt på öarna. Såsom inflyttad i denna mening skall icke anses en person, som tidigare under minst fem år ägt hemorts rätt på Ålandsöarna.

5. Ålandsöarnas landshövding skall utnämnas av Finska republikens president i samråd med Ålands Landstings ordförande. I händelse överenskommelse dem emellan icke kan träffas skall republikens president till landshövding utse någon person inom en förteckning på fem kandidater föreslagna av Landstinget, och vilka besitta nödvändiga förutsättningar för öarnas goda förvaltning och statens säkerhet.

6. Landskapet Åland skall vara berättigat att för sina behov använda 50 % av inkomsten från grundskatten utöver de inkomster, som avses i självstyrelselagens 21 paragraf.

7. Nationernas Förbunds Råd skall vaka över ifrågavarande garantiers tillämpning. Finland skall till Rådet med sina egna anmärkningar överlämna alla klagomål eller framställningar från Ålands landsting beträffande ovannämnda garantiers tillämpning, och Rådet äger, i händelse frågan skulle vara av rättslig natur, rådfråga den fasta mellanfolkliga domstolen.

* Överenskommelsen ingicks mellan Finland och Sverige. Den bifölls enhälligt av Folkförbundsrådet och fogades till dess beslut av den 24 juni 1921.

** Garantierna infördes i en särskild lag, garantilagen kallad. Se nästa sida.

Garantilagen

Lag innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning 11.8.1922 (FFS 189/1922)

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i lantdagsordningen föreskriver, stadgas härmedelst, såsom tillägg till och ändring av lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, som följer:

1 §. Landshövdingen i landskapet Åland utnämnes av republikens president efter överenskommelse med ordföranden för landstinget. I händelse samförstånd icke ernås, utser presidenten till landshövding en av fem personer, vilka förordats av landstinget och erbjuda erforderliga förutsättningar för att landskapet skall väl förvaltas samt statens säkerhet tillvaratagas.

2 §. Ålands landsting och kommuner äro icke skyldiga att underhålla eller lämna bidrag till andra skolor än sådana, i vilka undervisningspråket är svenska.

I statens undervisningsanstalter skall undervisningsspråket vara svenska.

Utän vederbörande kommuns samtycke må ej undervisning i finska meddelas i folkskola, som underhålles eller åtnjuter understöd av staten eller kommun.

3 §. Finsk medborgare, som inflyttar till landskapet Åland, erhåller kommunal rösträtt och rösträtt vid val till landstinget först efter det han under fem år där haft laga bo och hemvist. Vad här säges må dock icke tillämpas å den, som tidigare så lång tid i landskapet Åland haft laga bo och hemvist.

4 §. Landskapet Åland har rätt att för sina behov använda halva inkomsten av grundskatten utöver de inkomster, om vilka stadgas i 21 § av lagen om självstyrelse för Åland.

Se L om beviljande av anslag åt landskapet Åland i samband med grundskattens upphävande, FFS 380/1929, å 950/1946, 670/1951

5 §. Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke har laga bo och hemvist inom landskapet, äga landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, samt enskild person, som i landskapet Åland har laga bo och hemvist, rätt att inlösa fastigheten till ett pris, vilket, i händelse överenskommelse icke ernås, fastställes av underrätten i enlighet med rådande prisläge.

Närmare bestämmelser om lösningsrättens utövande och om företrädesrätt till lösning meddelas i särskild lag.

Se L om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland*, FFS 140/1938, å 247/1939

Genom L 1 9 1939 (FFS 246/1939) erhöll garantilagens 5 § följande ändrade lydelse:

5 §. Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke tillhör Ålands befolkning eller som, ehuru hörande till sagda befolkning, icke under minst fem års tid oavbrutet haft laga bo och hemvist inom landskapet, äga landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, samt enskild person, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, rätt att inlösa fastigheten till ett pris, vilket, i händelse överenskommelse icke ernås, fastställes av underrätten i enlighet med rådande prisläge.

Närmare stadganden om lösningsrättens utövande och om företrädesrätt till lösning meddelas i särskild lag.

6 §. I händelse av Ålands landsting anföras klagomål eller anmärkningar i anledning av tillämpningen av stadgandena i denna lag, överlämnar republikens regering desamma, med biläggande av egna anmärkningar, till Folkens förbunds råd, på det att förbundsrådet må kunna övervaka tillämpningen av sagda stadganden och, om saken till sin natur är av rättslig beskaffenhet, införskaffa utlåtande av permanenta internationella domstolen.

7 §. Denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelser från densamma göras anordnades än med Ålands landstings bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

* På grund av meningsskiljaktigheter mellan landskapet och riket om rätta innebörden av artikel 3 i Ålandsöverenskommelsen dröjde det ända till år 1938 innan denna lag stiftades

Självstyrelselag för Åland 28.12.1951 (ÅFS 5/1952)*

* FFS 670/1951, a 2/1975

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver, stadgas med Ålands landstings bifall som följer:

1 kap. Allmänna stadganden.

1 §. Landskapet Åland tillkommer självstyrelse såsom i denna lag stadgas.

Landskapet Ålands område omfattar Ålands län, sådant detta bestod den 7 maj 1920, då lagen om självstyrelse för Åland trädde i kraft, likväl så att vid bestämmandet av landskapets gräns i Ålands hav skall iaktas vad som överenskommits i den mellan Finland och Sverige den 1 november 1982 undertecknade gränsjusteringen. (42/1985)

2 §. Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av landskapsstyrelsen, som tillsättes av landstinget. Ordförande i landskapsstyrelsen är lantrådet, som väljes av landstinget.

3 §. Finsk medborgare, som är eller lagligen borde hava blivit mantalsskriven i någon av landskapet Ålands kommuner och som vid denna lags ikraftträdande under minst fem år utan avbrott i landskapet haft sitt egentliga bo och hemvist, åtnjuter åländsk hembygdsrätt. Den, som vid lagens ikraftträdande är mantalsskriven på Åland eller enligt lag borde hava blivit mantalsskriven där, men ännu icke varit där bosatt i fem år, erhåller på därom hos landskapsstyrelsen gjord anmälan åländsk hembygdsrätt, så snart han utan avbrott under sammanlagt fem års tid haft sitt egentliga bo och hemvist på Åland.

Finsk medborgare, som sedan denna lag trätt i kraft inflyttat till landskapet och utan avbrott varit där bosatt under minst fem års tid, bör av landskapsstyrelsen på ansökan beviljas åländsk hembygdsrätt, där ej vägande skäl prövas föranledda avslag.

Landskapsstyrelsen må, då särskilda skäl äro, bevilja åländsk hembygdsrätt åt den, som under kortare tid än ovan sagts varit bosatt i landskapet.

Ingår kvinna äktenskap med man, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, förvärvar hon sådan rätt på grund av äktenskapet.

Åländsk hembygdsrätt tillkommer inom äktenskapet fött barn, vars fader eller moder åtnjuter åländsk hembygdsrätt, samt utom äktenskap fött barn, vars moder eller, då barnet står under sin faders vårdnad, vars fader åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

I äktenskap fött ogift barn under tjuguet år, som är bosatt i landskapet Åland och står under föräldrarnas vårdnad, förvärvar jämte föräldrarna åländsk hembygdsrätt. Därest blott den ena maken erhåller

åländsk hembygdsrätt, förvärvar jämte denne under dess vårdnad stående barn under här nämnda förutsättningar åländsk hembygdsrätt. Barn, som fötts utom äktenskap, följer under samma förutsättningar sin moder eller, då barnet står under sin faders vårdnad, sin fader.

Den, som blir medborgare i främmande land eller under fem år stadigvarande varit bosatt utom landskapet, förlorar sin åländska hembygdsrätt.

Vill någon erhålla förklaring, huruvida han åtnjuter åländsk hembygdsrätt, ingive därom ansökan till landskapsstyrelsen, som äger rätt att meddela sådan förklaring.

Närmare bestämmelser angående förvärvande och förlust av åländsk hembygdsrätt utfärdas genom landskapslag.

4 §. Finsk medborgare, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, äger rätt att utan sådan inskränkning, som i 5 § sägs, förvärva eller besitta fastighet, belägen inom landskapet. Åländsk hembygdsrätt utgör förutsättning för kommunal rösträtt och rösträtt vid val till landstinget. (6/1975)

Rätt att inom landskapet driva näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, tillkommer person, som åtnjuter hembygdsrätt på Åland, så ock den, som, ehuru han icke åtnjuter åländsk hembygdsrätt, under fem år utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet.

Bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som har laglig hemort inom landskapet och vars alla styrelsemedlemmar äro sådana personer, som i 2 mom. avses, erhåller rätt att inom landskapet driva i samma moment avsedd näring.

Enskild person, sammanslutning och stiftelse, som vid denna lags ikraftträdande i landskapet driva näring, varom nu är fråga, äro berättigade att även framdeles utöva sådan.

Landskapsstyrelsen må, ehuru de i 2, 3 och 4 mom. stadgade förutsättningarna ej föreligga, då skäl därtill äro, efter prövning i varje särskilt fall lämna tillstånd till sådan näringsutövning, varom i denna paragraf är fråga.

5 §. (6/1975) Person, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, samt bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund må icke utan landskapsstyrelsens för varje särskilt fall givna tillstånd med äganderätt förvärva eller på grund av lego- eller annat avtal besitta fast egendom i landskapet Åland.

Utän hinder av stadgandet i 1 mom. må fast egendom genom arv eller expropriation förvärvas av där nämnd person eller sammanslutning.

Självstyrelselag för Åland

Staten, landskapet och åländsk kommun må förvärva och besitta fast egendom utan hinder av stadgandet i 1 mom.

Närmare stadganden angående i denna paragraf avsedda inskränkningar gives i särskild lag.

6 §. Regeringen företrädes i landskapet Åland av landshövdingen, som utnämnes av republikens president efter överenskommelse med landstingets talman. I händelse samförstånd icke ernås, utnämner presidenten till landshövding en av fem personer, vilka föreslås av landstinget och erbjuda erforderliga förutsättningar för att förvaltningen inom landskapet skall väl handhavas samt statens säkerhet tillvaratas.

Finner presidenten de av landstinget föreslagna personerna icke motsvara de krav här ovan uppställts, skall landstinget anmodas inkomma med nytt förslag.

Länsstyrelsen i landskapet Åland omhänderhar jämte statens centrala myndigheter till rikets allmänna förvaltning hörande åligganden inom landskapet.

Vid längre tids förfall för landshövdingen eller då landshövdingens ämbetet är obesatt, må republikens president efter överenskommelse med landstingets talman förordna lämplig person att under denna tid förestå ämbetet.

2 kap. Lagstiftningen.

7 §. Landstingets medlemmar väljes genom omedelbara, proportionella och hemliga val. Rösträtten vid dessa val skall vara allmän och lika för män och kvinnor, vilka före valåret fyllt 18 år. (6/1975)

Ej må rösträtt genom ombud utövas.

Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

8 §. Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. På förordnande av republikens president sammankallas landstinget av landshövdingen till urtima möte.

Landshövdingen öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till detsamma presidentens framställningar och meddelanden.

Republikens president äger befogenhet att upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

9 §. Vid förfall för landshövdingen eller under tid, då landshövdingens ämbetet är obesatt, förordnar republikens president annan person att fullgöra å landshövdingen enligt 8 § ankommande åligganden.

10 §. Närmare bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

11 §. Rikets lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring och upphävande av samt avvikelser från de till rikets statsförfattning hörande grundlagar ävensom till avgörande i angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke. Angående landstingets medverkan till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelser från de grundlagar, som röra Ålands självstyrelse, gäller vad därom är i dessa lagar stadgat.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hänföres jämväl stiftande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i landet, att här fritt välja bostadsort och att färdas från en ort till en annan; den i 8, 9 och 83 §§ regeringsformen förutsatta lagstiftningen; riksdagsmannaval och val av de elektorerna, vilka äga förrätta valet av republikens president; utövning av yttrande-, församlings- och föreningsfriheten; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; krigstillstånd och arbetsplikt, dock så, att person, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, ej må förpliktas att utföra arbete utom landskapet; inskränkningar av i krigstjänst varande finska medborgares rättigheter; sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter samt sådan reglementering av näringslivet, som under rådande, av ekonomisk kristid framkallade undantagsförhållanden äro nödvändiga och förutsätta enhetlig reglering i hela riket; rätt till expropriation av fast egendom för allmänna riksbehov;

2) Finlands vapen och flagga samt användningen av riksflaggan å statens och landskapets offentliga byggnader och vid offentliga tillfällen samt såsom sjöfarts- och handelsflagga; instiftande och förlänande av titlar, värdigheter och ordnar ävensom andra utmärkelse-tecken, som förlänas av republikens president;

3) rikets förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland samt förlust av och befrielse från finskt medborgarskap, pass, inflyttning till landet och utlänningars övervakande; utlämnande av förbrytare;

4) försvarsväsendet med beaktande av vad i 6 kap. är härom särskilt stadgat;

5) skatter och avgifter, vilka skola i riket allmänligen utgöras, med de i 23 § nämnda undantag;

6) grundsatsen om allmän läroplikt, såvitt fråga är därom, vilka barn som äro underkastade läroplikt och under vilka åldersår läroplikt skall tillämpas; bestämmelser angående de fordringar läroinrättning bör fylla för att äga dimissionsrätt till statens universitet; den kunskap och skicklighet, som erfordras för vinnande av viss, av staten godkänd kompetens;

7) grundsatsen om allmän och lika kommunal rösträtt för finsk medborgare, som uppnått lagstadgad ålder, samt omedelbara, proportionella och hemliga val, varvid i omförmålt avseende likväl bör beaktas, vad i 4 § är stadgat angående förutsättningarna för erhållande av sådan rösträtt;

8) familje-, förmynderskaps-, arvs- och testamentsrätt; upphovsmannarätt; uppfinnar- och patenträtt jämte rätt till tvångsinlösen på dessa områden; rätt till förnamn och släktnamn; bolags- och aktierätt, andelslag, försäkringsavtal, handelsagentur och övriga till den allmänna privaträtten hörande delar av handelsrätten; växel- och checkrätt; illojal konkurrens; bokföringsskyldighet; handelsregister, firma och prokura, varumärke, ursprungsbezeichnung samt upplags- och warrantrörelse; privat sjörätt;

9) alkohollagstiftningen; socialförsäkring; moderskapsunderstöd samt familje- och barnbidrag; invalidvård och invalidpenning; arbetarskydd, kollektivavtal med i 36 § 2 och 3 mom. nämnda undantag samt medling i kollektiva arbetstvister ävensom annan arbetslagstiftning med i 13 § 1 mom. 6 punkten nämnda undantag; skifteslagstiftningen; fastighetsregister; tomtmätning i stad; (6/1975)

10) bok- och stentryckerirörelse, spridning av tryckskrift och utgivande av periodiska tryckskrifter; bank-, sparbanks-, pantlåne- och försäkringsrörelse samt valutahandel; gruvor och mineralfyndigheter; margarintillverkningar; svagare maltdrycker, för såvitt angår tillsynen över bestämmelserna rörande alkoholhaltens iakttagande; handel med konstgjorda gödselämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror; skjutvapen och skjutförmödenheter; explosiva ämnen, till den del rikets säkerhet härav i lagstiftningen beröres; mäklar-, skeppsklarerar- och auktionsföretaryrket; tillverkning och försäljning av stämpling underkastade arbeten av ädla metaller och andra sådana alster; villkoren för utlännings näringsrätt;

11) ovan i denna paragraf icke särskilt nämnd privaträtt, med undantag av stadganden av privaträttslig natur, hörande till de landskapets lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden, som i 13 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 punkterna omförmälas;

12) det legala skyddet för fasta fornlämningar; statens befogenhet att inlösa sådana fornfynd, som icke av landskapet förvärfvas eller behållas, samt de stadganden, som avse skifte av jord, varå fast fornlämnning finnes; arkivväsendet, dock så, att landskapsmyndigheternas och kommunernas arkiv ej utan landskapsstyrelsens och vederbörande kommuns tillstånd må bortföras från Åland;

13) den allmänna strafflagen; övriga straffbestämmelser, för såvitt desamma icke enligt 13 § 1 mom. 11 punkten hänförs till landskapets lagstiftningsbehörighet; rättegångs-, konkurs- och utsökningsväsendet; skiljemannaförfarandet; verkställighet av domar och straff; behandling av lösdrivare, alkoholister och arbetsovilliga personer; allmän benådning;

14) allmän statistik; mantals- och övriga allmänna befolkningslängder; emigration;

15) bekämpandet av epidemier och andra smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur; behörighet att utöva läkarkallet, tandläkaryrket och annan verksamhet inom hälso- och sjukvårdens samt apoteks- och veterinärväsendets områden, så ock, där icke stadgandet i 19 § 7a punkten annat föranleder, å dessa områden verksamma personers utbildning samt deras rättigheter och skyldigheter; sinnessjuklagstiftningen, såvitt angår den del av lagstiftningen, som innefattar trygghet för den personliga okränkbarheten och oantastligheten eller äger samband med straffprocessen eller straffverkställigheten; den legala skyldigheten för kommunerna i fråga om stads- och kommunalläkarens avlönande, så ock å dessa överförda, på staten ankommande medicinska uppgifter inom områden, hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet; rättsmedicinska obduktioner och undersökningar; kastrering

och sterilisering; avbrytande av havandeskap; eldbgängelse; apotek och apoteksvaror; tillverkning, förvaring och försäljning av gifter och preparat, uti vilka gift ingår; köttkontroll; förbud mot införsel av djur och djurprodukter; slakt av husdjur samt djurskydd;

16) statens ämbetsverks och allmänna inrättningsorganisation och verksamhet; statens anläggningar på Åland; ordningen för utnämmande till och kompetensvillkor för statstjänster och -befattningar ävensom innehavares av statens tjänster och befattningar rättigheter och skyldigheter;

17) lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjörätt; lufttrafiken; järnvägsväsendet; tullar och tullväsendet samt tullens och utrikeshandelns enhetliga ordnande; varuutbytets frihet; förmalnings- och inblandningstvång för säd; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf-, telefon- och radioväsendet; värden om statsverkets egendom, till den del densamma icke tillhör landskapet;

18) ändring i ecklesiastik, judiciell, kommunal eller kameral indelning ävensom i administrativ indelning, såvitt angår å staten ankommande förvaltningsverksamhet;

19) område, som är reglerat genom internationella fördrag, dock så, att jämväl landstinget bör giva sitt bifall till lag, genom vilken fördrag med främmande makt bringas i kraft inom landskapet, för såvitt i fördraget ingå bestämmelser, som innebära upphävande eller ändring av eller avvikelser från stadganden i självstyrelselagen; samt

20) område, som hittills icke av lagstiftningen förutsatts och som med tillämpning av de grundsatser denna paragraf innehåller är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

Ej må dock utan landstingets bifall ändring i rikslag vidtagas angående grundsatsen om enskilds rätt att äga fastighet i landskapet Åland eller rörande de i 2 mom. 6 och 7 punkterna angivna grundsatserna.

12 §. Innan republikens president eller statsrådet utfärdar administrativa stadganden, vilka skola tillämpas enbart i landskapet Åland och röra ärenden, som äro hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet, skall landskapsstyrelsen beredas tillfälle att i ärendet avgiva utlåtande.

13 §. Landstinget tillkommer i den ordning denna lag stadgar, med iakttagande av nedan angivna undantag och begränsningar samt de bestämmelser beträffande rikets lagstiftningsbehörighet, som 11 § innehåller, lagstiftningsbehörighet i landskapet rörande angelägenheter, då ärendet angår:

1) rätt till expropriation för allmänt behov mot full ersättning, med undantag av tvångsinlösen av fast egendom för allmänna riksbehov;

2) undervisningsväsendet med de begränsningar 11 § 2 mom. 6 punkten anger;

3) kommunalförvaltning, kommunal beskattning och kommunal vallag samt lagstiftning om tätbefolkade samhällen, dock med de begränsningar 11 § 2 mom. 7 punkten innehåller;

4) vattenrätten;

5) bosättningslån, kommunala hemvårdarinnor och familjebostadsunderstöd;

Självstyrelselag för Åland

6) arbetsavtal, arbetsreglemente och läroavtal; arbets- och bostadsförmedling; tiden för öppenhållande av handels- och andra rörelser samt affärskontor;

7) inlösen av legoområden och kolonisationsverksamhet;

8) jord- och tomtlegorätten; idkande av jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och jordbrukets övriga binäringar; bete och ågors fredande; jakt, fiske och växtskydd;

9) näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, och näring till självförsörjning, med iakttagande av näringsfrihetens grundsats; uppdelning i fria och reglementerade näringar samt annan än i 11 § 2 mom. avsedd näringsrätt;

10) fornminnesvården, med de i 11 § 2 mom. 12 punkten stadgade begränsningar;

11) bestämmelser om bötesstraff och utsättande av vite och annat äventyr inom rättsområden, hänfödda till landskapets lagstiftningsbehörighet; disciplinär bestrafning av tjänstemän och befattningshavare vid Ålands landskapsförvaltning;

12) upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt brottslighetens förebyggande och stävande, med undantag av ordningsmaktens verksamhet till tryggnad av statens säkerhet ävensom polisuppgifterna på de områden, för vilka rikets lagstiftning skall gälla även på Åland;

13) eldfarliga oljor; explosiva ämnen, i den mån statens säkerhet härav icke beröres;

14) barnskydd, med undantag av stadganden, hörande till familje- och förmynderskapsrättens områden, samt av sådana, som äga samband med strafflagstiftningen;

15) fattigvård och annan social omvårdnad; kommunala vårdnämnder;

16) hälso- och sjukvården, med de begränsningar, som i 11 § 2 mom. 15 punkten omförmälas;

17) väghållningen och skjutsväsendet, reglering av trafiken samt motorfordon, dock icke specialföreskrifter om snabbgående motorfarkoster; den lokala sjötrafiken och härför avsedda kommunikationsleder;

18) naturskydd och inplantering av främmande djurarter i landskapet;

19) stadsplan och tomtindelning; byggnadsreglering och brandskydd;

20) landskapets vapen och flagga samt dessas användning, dock så, att användning av riksflaggan ej må genom landskapslag begränsas; ävensom

21) övriga angelägenheter, vilka icke blivit rikets lagstiftning förbehållna och vilka med tillämpning av de grundsatser denna paragraf innehåller höra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landstingets lagstiftande verksamhet utövas genom antagande av landskapslagar för landskapet Åland samt genom beslut i beskattningsärenden, som i 23 § omförmälas. Landskapslag må antingen innefatta en självständig lagstiftningsakt eller ock avse antagande av motsvarande lag eller förordning i riket att såsom sådan eller med vissa efter förhållandena anpassade ändringar eller tillägg tillämpas i landskapet.

Har landstinget i landskapslag bemyndigat landskapsstyrelsen att vid behov meddela föreskrifter angående verkställighet och tillämpning av landskapslagen, utfärdas sådana bestämmelser genom landskapsförordning. Innan sådan förordning utfärdas bör över förslaget till förordning Ålandsdelegationens utlåtande inhämtas.

14 §. Landstingets beslut om antagande av landskapslag insändes till republikens president av landstingets talman, varom landshövdingen bör underrättas.

Därest republikens president, efter att hava infordrat högsta domstolens utlåtande, finner, att av landstinget antagen lag berör ärenden, som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet, eller rikets inre och yttre säkerhet, äger han rätt att, inom tre månader från det underrättelse om landskapslagens antagande delgivits honom, förordna, att sagda lag skall förfalla. Har republikens president redan innan sagda termin tilländalupit tillkännagivit, att han med avseende å en landskapslag icke kommer att begagna sig av ovan angivna rätt, träder landskapslagen omedelbart i kraft, såsom därom är stadgat.

Innan av landstinget antagen lag föredrages för republikens president, skall Ålandsdelegationens utlåtande införas.

Hava i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptagits vissa bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, vilka i sak äro överensstämmande med motsvarande stadganden i rikets lag, må detta icke utgöra hinder för landskapslagens ikraftträdande. Upptagande av sådana bestämmelser i landskapslag medför icke förändring av det inbördes förhållandet mellan rikets och landskapets lagstiftningsbehörighet och ej heller med avseende å de genom rikslagstiftning utfärdade stadgandenas ikraftträdande i landskapet Åland.

15 §. Landstinget äger rätt att väcka initiativ i sådan landskapet enskilt rörande angelägenhet, som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet eller allmänna förvaltning, att genom regeringens försorg föreläggas riksdagen.

16 §. Landskapsstyrelsen äger rätt att göra framställningar om utfärdande av administrativa stadganden för landskapet Åland.

3 kap. Förvaltningen.

17 §. Republikens president fattar beslut i ärenden rörande landskapet Åland på sätt i 34 § regeringsformen stadgas.

Ärenden, som röra landskapets självstyrelse, föredragas i statsrådet från justitieministeriet av någon av statsrådet förordnad, med lagstiftningen angående Ålands självstyrelse förtrogen person. I 29 och 30 §§ denna lag nämnda frågor angående den ordinarie utjämningen och extraordinarie statsanslag föredragas dock i statsrådet från finansministeriet.

18 §. Landskapsstyrelsens sammansättning ävensom landskapsstyrelsens och lantrådets åligganden inom i denna lag stadgade gränser, så ock för landskapsstyrelsens ledamöter gällande kompetensvillkor fastställas genom landskapslag.

19 §. Under rikets allmänna förvaltning kvarstå:

- 1) handhavandet av utrikesärendena;
- 2) justitieförvaltningen;
- 3) förvaltningen av försvarsväsendets angelägenheter;

- 4) förvaltningen i fråga om statens säkerhet;
- 5) statens finansförvaltning;

6) den å statsmyndighet ankommande allmänna tillsynsbefogenheten över undervisningsväsendet, för såvitt angår de områden, som jämlikt 11 § 2 mom. 6 punkten hänföres till rikets lagstiftningsbehörighet;

7) förvaltningsverksamheten och tillsynsbefogenheten inom den del av hälso- och sjukvårdens lagstiftningsområde, som tillhör riket, för såvitt sagda förvaltning icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna, och bör härvid iakttagas;

a) att på hälso- och sjukvårdens område verksamma, medicinalstyrelsen underlydande personer, vilka äro finska medborgare men i Sverige erhållit sin utbildning och förklarats kompetenta, skola, sedan de hos medicinalstyrelsens behörigen styrkt sig äga nödig kunskap uti den i Finland på området gällande lagstiftningen, utan dispens vid utövandet av sin verksamhet på Åland anses fylla de fordringar, som finnas uppställda för utövande av motsvarande sysslor i övriga delar av riket;

b) att fastställande av reglementen och instruktioner för sjukvårds- och förlossningsanstalter, som upprätthållas av landskapet, kommun eller sammanslutning av kommuner, samt utnämning eller förordnande av ansvarig läkare vid sådan anstalt ankomma å landskapsstyrelsen, efter det medicinalstyrelsens yttrande i ärendet inhämtats;

c) att regleringen av distrikts-, stads- och kommunalläkarens tjänstgöringsområden ankommer å landskapsstyrelsen efter medicinalstyrelsens hörande;

d) att distriktsläkartjänst besättes av landskapsstyrelsen efter det denna erhållit medicinalstyrelsens godkännande och att utnämning av stads- och kommunalläkare ankommer på landskapsstyrelsen, efter det val ägt rum samt medicinalstyrelsen avgivit utlåtande angående den valdes kompetens och lämplighet för tjänsten;

e) att meddelande av tillstånd till inrättande av privata sjukvårds- och förlossningsanstalter i landskapet och godkännande av deras föreståndare ankomma på landskapsstyrelsen, efter det medicinalstyrelsens utlåtande i ärendet inhämtats; samt

f) att handhavandet av köttkontrollen på Åland ankommer å landskapsstyrelsen, dock så, att vederbörande statsmyndighet äger förordna köttkontrollör och godkänna slaktinrättning och köttkontrollstation samt pröva och avgöra besvär över köttkontrollörs åtgärder;

8) de grenar av statsförvaltningen, som omfattas under 11 § 2 mom. 17 punkten, dock så, att förvaltningen av lufttrafiken inom landskapet på sjukvårdens och turismens områden ankommer å landskapsstyrelsen; förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till transitotraffiken och, i samråd med vederbörande

landskapsmyndighet, samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet;

9) verkställande av expropriation av fast egendom för allmänna riksbehov, dock att landskapsstyrelsen skall beredas tillfälle att avgiva utlåtande, innan beslut om sådan expropriation av statsrådet fattas; ävensom

10) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt förordas av ärenden, som hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självstyrelsemyndigheterna, såvida densamma icke enligt denna lag ankommer å republikens president eller statsrådet.

Till rikets centralförvaltning hörande fackmyndighet är förpliktad att, där särskild sakkunskap är erforderlig, inom gränserna för sin allmänna befogenhet och för såvitt laga hinder icke möter, på anhållan bistå landskapsstyrelsen vid handhavande av de till självstyrelsen hörande uppgifterna. Angående dylik handräckning gäller, vad härom genom förordning är närmare stadgat.

20 §. Genom förordning må, med landskapsstyrelsens begivande, å rikets allmänna förvaltning ankommande uppgifter för viss tid eller tills vidare tilldelas landskapsförvaltningen ävensom till landskapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på rikets allmänna förvaltning.

Utän hinder av förordning, som i 1 mom. sägs, må landstinget inom gränserna för sin lagstiftningsbehörighet antaga landskapslag, som innebär ändring av förordningen. Ej må dock sådan landskapslag träda i kraft, innan förordningen ändrats eller upphävts.

Uppsäges i 1 mom. nämnd förordning eller antages i 2 mom. omförmäld landskapslag, skall förordning om ändringen eller upphävandet utfärdas inom ett år, räknat från uppsägningen eller från den tidpunkt, då det framgått, att republikens president icke begagnat sig av sin rätt att låta landskapslagen förfalla.

4 kap. Lagskipningen.

21 §. Domsrätten i landskapet utövas av rikets domstolar.

22 §. Den förvaltningsrättsliga lagskipningen i landskapet ankommer, för såvitt den icke utövas av de i 21 § avsedda domstolarna och annat icke är stadgat rörande de till självstyrelsen hörande ärendena, å länsstyrelsen i landskapet Åland samt å andra myndigheter, som i riket handhava sådan lagskipning.

5 kap. Landskapets hushållning och Ålandsdelegationens uppgifter.

23 §. Landskapet Åland har rätt att för sina behov använda inkomsterna från närings- och nöjesskatter. Om dessa skatter äger landstinget besluta.

Landstinget äger jämväl rätt att för landskapets behov påbjuda tilläggsskatt å inkomst liksom ock pålägga tillfällig extra inkomstskatt.

Tilläggsskatten och den tillfälliga extra beskattningen skola utgå enligt av landstinget fastställda

Självstyrelselag för Åland

grunder. De beslut, som i 1 och 2 mom. nämnas, träda i kraft utan sådant förfarande, som i 14 § påbjudes, men böra meddelas landshövdingen till kännedom. Påförande av tilläggsskatten och den tillfälliga extra inkomstskatten verkställas av landskapsstyrelsen, och skatterna skola erläggas till postanstalt, som förmedlar postgirorörelse, eller på annat sätt, som landskapsstyrelsen bestämmer.

Å landstinget ankommer jämväl att bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsförvaltningen underlydande myndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner ävensom för anlåtande av landskapets inrättningar, dock så, att landstinget, i den mån det anser detta lämpligt, må överlämna bestämmanderätten över sådana avgifter till landskapsstyrelsen.

24 §. Landshövdingen äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner, att beslutet:

1) försvårar varuutbytet mellan in- och utlandet eller mellan landskapet Åland och fastlandet;

2) innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter vid anlåtande av allmänna vägar, farleder eller landskapsförvaltningen underlydande inrättningar; eller

3) har till följd, att beskattningen uppenbart förfördelar enskilda skattdragande eller olika samhällsklasser.

Har landshövdingen förbjudit verkställande av beslut, skall ärendet underställas republikens president för avgörande.

25 §. Äganderätten till statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland övergår vid lagens ikraftträdande till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom och byggnad, som vid lagens trädande i kraft användes eller reserverats för statsverkets behov.

26 §. Om upptagande av lån till landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov beslutar landstinget. För upptagande av obligationslån eller lån i utlandet erfordras samtycke av republikens president.

27 §. Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 19 § fortfarande handhaves av statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av rättsvärden, bestridas ur statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt med rätt likväl för landskapet att jämlikt i 29 § stadgade grunder få utgifterna för självförvaltningens ordinarie behov utjämnade genom statsanslag.

Landskapets årliga inkomst- och utgiftsstat fastställs av landstinget. Angående sättet för årsstatens uppgörande samt för fattande av beslut om ändring i och tillägg till fastställd årsstat stadgas genom landskapslag.

Särskild årsstat skall av landstinget fastställas för landskapets enskilda inkomster och utgifter.

28 §. Den skattefinansiella utjämningen mellan riket och landskapet Åland verkställs av ett särskilt organ, Ålandsdelegationen, dels genom ordinarie utjämning, dels genom beviljande av extraordinarie anslag, enligt i 29 och 30 §§ stadgade grunder.

Ålandsdelegationen består av tvenne ledamöter, utsedda av statsrådet, samt tvenne, utsedda av landstinget. Ordförande i delegationen är landshövdingen eller annan person, som förordnas av republikens president efter överenskommelse med landstingets talman. På enahanda sätt som ledamöterna och ordföranden utses eller förordnas ersättare för envar av dem. Delegationen är beslutför endast såsom fulltalig, då antingen ordföranden och samtliga ledamöter eller vid behov ersättare äro närvarande.

Förordnande att vara ordförande, ledamot eller ersättare i delegationen må av republikens president, statsrådet eller landstinget återkallas, när skäl därtill anses föreligga.

29 §. Den ordinarie utjämningen verkställs i efterhand för en tid av ett år i sänder. Vid fastställandet av dess storlek skola till grund för densamma läggas landskapets utgifter under finansåret för självförvaltningens ordinarie behov ävensom de landskapet under samma tid tillfallna inkomsterna.

Vid statsanslagets beräkning skall iakttagas:

att såsom ordinarie utgifter skola anses anslagsbelopp för behov, vilkas tillgodoseende inom de i denna lag fastställda behörighetsgränserna ankommer å landskapet och vilka icke äro att hänföra till de i 30 § angivna extraordinarie utgifterna;

att kostnaderna för självförvaltningens ordinarie behov skola med statsmedel utjämnas i den utsträckning, i vilken motsvarande ändamål i övriga delar av riket med statsmedel tillgodoses eller understöds;

att landskapet genom utjämningen skall komma i åtnjutande av enahanda förmåner, som på motsvarande områden beredas övriga delar av riket, varvid böra beaktas landskapets avskilda läge och särförhållanden, rådande prislägen på Åland och befolkningens särskilda levnadsbetingelser samt härav påkallade anslagsbehov;

att landskapet bör ansvara för de kostnader, som påkallas av Ålandsdelegationens verksamhet såsom organ för den skattefinansiella utjämningen, till den del dessa kostnader hänföra sig till de av landstinget utsedda ledamöterna av delegationen, medan däremot övriga kostnader för delegationen bestridas ur statsmedel;

att ränteutgifter, som uppkommit genom upplåning av erforderliga tillskottsmedel för bestridande av sådana landskapet åsamkade kostnader, vilka med statsmedel skola ersättas, böra tagas i beräkning vid utjämningen;

att subventioner och understöd böra vid utjämningen beaktas, för såvitt desamma motsvara jämförliga kostnader för av staten bekostad eller understödd enahanda verksamhet; ävensom

att till landskapets inkomster, vilka skola vid utjämningen beaktas, böra hänföras av landskapet uppborna närings- och nöjesskatter ävensom avgifter för landskapsmyndigheternas tjänsteförrättningar och expeditioner och för anlåtande av landskapets inrättningar, samtliga dessa skatter och avgifter beräknade enligt i riket stadgade grunder, samt ränteinkomster och andra löpande eller tillfälliga inkomster, men

icke landskapets enskilda inkomster, ej heller i 23 § 2 mom. omfördämd tillägsskatt eller tillfällig extra inkomstskatt.

30 §. Har landstinget gjort framställning om beviljande av anslag för extraordinarie utgifter, fattas beslut här- om av Ålandsdelegationen.

Såsom extraordinarie utgifter anses större en- gångsutgifter för bekostande eller understödande av anstalter och inrättningar eller företag, vilka med av- seende å planläggning och kostnadsberäkning kräva en särskild, ingående behandling och vilkas finansie- ring, icke sammanhör med den ordinarie budgetreg- leringen. Ej må extraordinarie statsanslag beviljas, med mindre anslaget avser att tillgodose ett ändamål, hörande till självförvaltningens område, ej heller till högre belopp än vad som för motsvarande ändamål anslås i andra delar av riket, därest icke på Åland rådande prislägen, landskapets särförhållanden och avskilda läge eller befolkningens särskilda levnadsbe- tingelser påkalla avvikelser härutinnan.

31 §. Ålandsdelegationens beslut rörande ordinarie ut- jämning och beviljande av extraordinarie anslag skola för att bliva gällande stadfästas av republikens pre- sident. Underställning till republikens president skall äga rum även i det fall, att landstingets framställning om beviljande av extraordinarie anslag blivit av dele- gationen avslagen.

Beslut, som underställas republikens presidents prövning, skola stadfästas oförändrade eller lämnas utan stadfästelse.

Vinner Ålandsdelegationens beslut angående or- dinarie utjämnings icke oförändrad republikens presi- dents stadfästelse, skall ärendet återförvisas till dele- gationen i avseende å förnyad behandling. Stadfästes icke beslut om extraordinarie anslag, må ärendet, därest skäl härtill äro, likadeles återförvisas till dele- gationen.

Vid underställning av sitt beslut om beviljande av extraordinarie anslag må delegationen framställa för- slag angående tiden, sättet och ordningen för anslags utgivande samt angående de villkor, som härvid böra fästas i syfte att trygga anslagsbeloppets användande för det avsedda ändamålet.

32 §. Landskapets behov av medel för självförvalt- ningens genomförande och vidmakthållande skall i avbida på utjämnings tillgodoses genom årliga, på framställning av Ålandsdelegationen i statsförslaget upptagna, till skäligt belopp uppskattade förskott. Dessa förskott skola beaktas vid den slutliga utjäm- ningen.

33 §. Utöver vad ovan stadgats åligger det Ålandsde- legationen:

att på anmodan tillhandagå statsrådet och dess mi- nisterier med utlåtanden;

att på uppdrag av statsrådet utarbeta förslag till för- ordningar, som avses i 20 §;

att till högsta domstolen avgiva i 43 § förutsatta ut- låtanden; samt

att till landskapsstyrelsen avgiva utlåtanden angå- ende förslag till landskapsförordningar.

6 kap. Tjänstgöring vid civilförvaltningen istället för fullgörande av värnplikt.

34 §. Den, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, är skyl- dig att, i stället för fullgörande av värnplikt, tjänst- göra på motsvarande sätt vid lots- och fyrinrättningen, enligt vad därom, efter det Ålands landsting beretts tillfälle att i saken avgiva utlåtande, i rikslag särskilt stadgas, eller tjänstgöra i annan civilförvaltning, en- ligt vad därom i rikslag med landstingets bifall sär- skilt stadgas. Intill dess sådan tjänstgöring ordnats, äro sagda inbyggare i landskapet befriade från fullgö- rande av värnplikt.

Vad i 1 mom. stadgats, gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet Åland från annan ort.

Sådan inbyggare i landskapet, som i 1 mom. åsyf- tas, får dock, där han det åstundar, fullgöra värnplikt vid rikets försvarsmakt.

7 kap. Undervisningsanstalter.

35 §. Ålands landsting och kommuner äro icke skyl- diga att underhålla eller lämna bidrag till andra skolor än sådana, i vilka undervisningsspråket är svenska.

I statens undervisningsanstalter skall undervis- ningsspråket vara svenska.

Utän vederbörande kommuns samtycke må ej un- dervisning i annat språk än svenska meddelas i folk- skola, som underhålles eller åtnjuter understöd av sta- ten eller kommun.

8 kap. De offentliga tjänsterna och bestämmelser angående språket.

36 §. Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till desamma utnämnas av landskapsstyrelsen.

Angående villkoren i landskapstjänstemännens anställningsförhållande må bestämmas genom tjäns- tekollektivavtal på sätt därom stadgas i landskaps- lag. I landskapslag må bestämmas att en delegation i landstinget befullmäktigas att genom landskapssty- relsen följa med förhandlingarna om sådant avtal och till den del landstingets godkännande är av nöden på landstingets vägnar godkänna avtalet. Delegationen må underställa sitt beslut i saken landstinget för fast- ställelse. (6/1975)

Angående villkoren i kommunala tjänstemännens anställningsförhållande i landskapet må bestämmas genom kommunala tjänstekollektivavtal på sätt där- om stadgas i landskapslag. Beror beloppet av land- skapsbidrag enligt landskapslag av villkoren i sådan persons anställningsförhållande, som är i tjänst hos den som beviljas bidraget, må å i 2 mom. avsedd delegation genom landskapslag uppdragas att genom landskapsstyrelsen följa med förhandlingarna om dessa villkor och på landstingets vägnar till nödiga delar godkänna dem såsom grund för bidraget. Dele- gationen må underställa sitt beslut i saken landstinget för fastställelse. (6/1975)

37 §. Statsmyndigheternas i landskapet Åland samt Ålandsdelegationens ämbetspråk är svenska. Angå-

Självstyrelselag för Åland

ende finsktalande sakägares rätt att i egen sak som av myndighet handläggas använda sitt eget språk samt på detta språk utfå expedition, äge de i allmän språklag ingående stadgandena angående den svenskspråkiga befolkningens rätt i enspråkigt finskt område motsvarande tillämpning.

38 §. Skriftväxlingsspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myndigheterna och statsmyndigheterna i landskapet Åland, så ock mellan å ena sidan nämnda myndigheter och å den andra sidan statsrådet, de centrala myndigheterna samt sådana överdomstolar och andra statsmyndigheter, vilkas domkrets eller förvaltningsdistrikt innefattar landskapet Åland, skall vara svenska.

Högsta domstolens utlåtanden och avgöranden i ärenden, som röra landskapet, skola avfattas på svenska språket.

39 §. I statens tjänst må i landskapet Åland icke anställas någon, som icke styrkt, att han fullständigt behärskar svenska språket såväl i tal som i skrift.

9 kap. Om besvär och åtal för brott i tjänsten.

40 §. Över landskapsstyrelsens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär anföras, såsom stadgat är om anförande av besvär i motsvarande fall över länsstyrelsens beslut.

Finner landshövdingen, att till landskapsförvaltningen hörande myndighets beslut överskrider myndighetens befogenhet, skall han efter justitiekanslerns hörande förbjuda verkställigheten av sådant beslut.

41 §. Tjänsteåtal mot lantrådet samt mot ledamot av och föredragande vid landskapsstyrelsen handläggas av Åbo hovrätt. Annan innehavare av tjänst eller befattning vid landskapsförvaltningen åtalas för brott i tjänsten vid behörig underrätt, där ej annorlunda är särskilt stadgat.

42 §. Prövar landshövdingen, att lantrådet eller ledamot av landskapsstyrelsen vid utövning av sitt ämbete förfarit i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåtit, vad dem i tjänsten åligger, anmäla härom till justitiekanslern.

10 kap. Särskilda bestämmelser.

43 §. Står stadgande i landskapsförordning i strid med grundlag, annan rikslag eller -förordning, som bör tillämpas i landskapet Åland, eller landskapslag, må det ej av domare eller annan tjänsteman tillämpas.

Uppkommer i fråga om viss förvaltningsåtgärd meningsskiljaktighet angående riksmyndighets eller landskapsstyrelsens befogenheter enligt denna lag, äger högsta domstolen, på anmälan av myndigheten eller landskapsstyrelsen och sedan vederbörande blivit i saken hörd och Ålandsdelegationen avgivit utlåtande i ärendet, avgöra densamma.

44 §. Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelser från dem göras annorledes än med landstingets bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gällande, vad i 15 § är stadgat.

I landskapslag kan bestämmas att landstingets i 1 mom. avsedda bifall, så ock landstingets beslut om förslag till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelser från stadgandena i denna lag skall vid ärendets behandling i landstinget omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Landskapslag, där sådan bestämmelse införes, skall stiftas i sagda ordning. (6/1975)

45 §. Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av republikens president och val av riksdagsmän undergår icke ändring genom denna lag. Vid sådana val bildar landskapet Åland en särskild valkrets.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952, och genom densamma upphäves lagen den 6 maj 1920 om självstyrelse för Åland (124/1920) jämte däri senare vidtagna ändringar, lagen den 11 augusti 1922, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning (189/1922), jämte däri senare vidtagna ändringar ävensom 5 § lagen den 6 maj 1920 angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland (125/1920), så ock övriga mot denna lag stridande stadganden.

Därjämte upphäves lagen den 10 december 1929 om beviljande av anslag åt landskapet Åland i samband med grundskattens upphävande (380/1929) jämte däri senare vidtagna ändringar, och skall det landskapet med stöd härav tilldelade anslaget upphöra att utgå, räknat från ingången av år 1952.

Ordinarie utjämning, som då lagen träder i kraft är under behandling i Ålandsdelegationen, skall med iakttagande av de i denna lag stadgade grunder verkställa för en period av sammanlagt tre finansår, varefter den i 29 § påbudna ettårsregleringen begynner.

Lagar och författningar, som i riket utfördats före den 7 maj 1920, då självstyrelse för landskapet Åland infördes, och sm jämlikt 13 § denna lag äro att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet, skola fortfarande lända till efterrättelse, för såvitt annat ej med stöd av den tidigare självstyrelselagen är stadgat eller i den ordning, som i denna lag föreskrives, stadgas.

Har genom denna lag till rikslagstiftningen hänförs område, som enligt äldre lag reglerats genom landskapslag, eller har genom denna lag till landskapets lagstiftningsbehörighet överförts område, som tidigare reglerats genom rikslagstiftning, skall sådan under tiden mellan självstyrelsens införande och denna lags ikraftträdande tillkommen landskapslag eller rikslagstiftning fortfarande tillämpas i landskapet Åland, intill dess de varda i stadgad ordning upphävida, landskapslagen genom förordning och rikslagstiftningen genom landskapslag.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen anses åsyfta detta stadgande.

Förordning om statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland

Förordning om statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland 19.2.1954/34 (FFS 47/1954)

På föredragning av justitieministern stadgas:

I stöd av 25 § självstyrelselagen för Åland den 28 december 1951 (670/51) bibehållas i statens ägo den fasta egendom och de byggnader i landskapet Åland, som upptagas i den förteckning, vilken såsom bilaga fogats till denna förordning, och som vid självstyrelselagens ikraftträdande användes eller reserverats för statsverkets behov.

Helsingfors den 19 februari 1954.

Republikens President

J. K. PAASIKIVI

Justitieminister Reino Kuuskoski

Förteckning över den fasta egendom och de byggnader i landskapet Åland, som bibehållas i statens ägo efter ikraftträdandet av självstyrelselagen för Åland (670/1951).

Disponeras av länsstyrelsen:

Gård och tomt N:o 1 och 4 i VIII kvarteret av stadsdelen A i Mariehamns stad (länsstyrelsen).

Disponeras av kronolänsmannen i Sunds distrikt:

Länsmansbolägenheten från Pehrsberg provincial-läkarboställe i Godby i Finströms kommun.

Disponeras av fångvårdsväsendet:

Kastelholms reservfängelse jämte därtill hörande tomt och byggnader i Sunds kommun.

Disponeras av post- och telegrafverket:

Gård och tomt N:o 4 b i V kvarteret, stadsdel C i Mariehamns stad (det gamla posthuset, brandgång samt telefoncentrals- och förstärkarstationsbyggnad).

Gård och tomt N:o 1 i IX kvarteret, stadsdel C i Mariehamns stad (det nya posthuset jämte anläggningar och uthus).

Hammarudda förstärkarstations byggnader och anläggningar jämte område i Jomala kommun.

Lumparlands förstärkarstations byggnader och anläggningar jämte område i Lumparlands kommun.

Mariehamns kustradio- och transformatorstations byggnader och anläggningar jämte område i Jomala kommun.

Sottunga förstärkarstations anläggningar jämte område i Sottunga kommun.

Disponeras av tullstyrelsen:

Degerby tullhus jämte uthus och brygga samt tillhörande område i Föglö kommun.

Disponeras av post- och telegrafstyrelsen samt tullstyrelsen:

Eckerö tullkammargård i Eckerö kommun jämte brygga och brofäste.

Disponeras av gränsbevakningsväsendet:

Gård och tomt N:o 4 i XI kvarteret i Mariehamns stad (f.d. navigationsskolan).

Gård och tomt N:o 4 i II kvarteret, stadsdel D i Mariehamns stad (sjöbevakningens radiostation).

Kökar sjöbevakningsstation jämte byggnader och anläggningar samt därtill hörande område i Överboda by i Kökar kommun.

Storklobbens sjöbevakningsstation jämte område i Brättö by i Föglö kommun.

Holmen Stora Båtskär i Lemlands kommun jämte Båtskär sjöbevakningsstation och anläggningar (Nyhamns gamla lotsplats).

Holmen Enskär i Signilskärs ögrupp i Eckerö kommun jämte Enskär sjöbevakningsstation, byggnader m.fl. anläggningar.

Disponeras av Arkeologiska kommissionen:

Kastelholms slott jämte område, med undantag av friluftsmuseet på ”kronosmedens område”, i Sunds kommun.

Lemböte kapellruiner i Lemlands kommun.

Disponeras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Mariehamns flygfält jämte byggnader och anläggningar samt tillhörande område i Jomala kommun.

Mariehamns flygfälts fyrbyggnad jämte område i Jomala kommun.

Lemströms kanalområde jämte byggnader och anläggningar i Jomala kommun.

Disponeras av sjöfartsstyrelsen:

Lotsbergets övre fyr i Mariehamns stad.

Mariehamns lotsplats vaktstuga på Lotsberget i Mariehamns stad.

Magasinsbyggnader i västra hamnen i Mariehamns stad.

Lågskärs holme jämte Lågskärs fyr och byggnader samt anläggningar i Lemlands kommun.

Holmen Flötjan och Flötjans fyr i Lemlands kommun.

Holmen Lilla Båtskär jämte Nyhamns lotsplats med byggnader och anläggningar i Lemlands kommun.

Korsö nedre ledfyr och Korsö i Lemlands kommun.

Stora Löskärs fyr jämte område på holmen Stora Löskär i Lemlands kommun.

Storgrynnans ledfyr på undervattengrund i Lemlands kommun.

Långö (Långörn) holme i Rödhamns ögrupp i Lemlands kommun jämte radio-, sektor- och linjefyrar m.fl. anläggningar.

Förordning om statens fasta egendom och byggnader i landskapet Åland

Rödskår (Rödö) holme i Lemlands kommun med fyr- och andra anläggningar.

Lemströms nedre fyr på Lemströms kanalområde i Jomala kommun.

Lemströms övre fyr på Lemströms kanalområde i Jomala kommun.

Lemströms handlykta på Lemströms kanalområde i Jomala kommun.

”Kobbaklintarnas uppsynsstation” jämte byggnader och anläggningar i Jomala kommun.

Bomarsunds lotsplats jämte område och anläggningar på Prästö holme i Sund kommun.

Östra Kråkberg stenkummel på Östra Kråkberg holme i Sund kommun.

Degerby lotsplats jämte område och anläggningar i Föglö kommun.

Sandö ledfyr jämte område i Föglö kommun.

Bogskärs fyr å Bogskärs klippa i Kökar kommun.

Bogskärs klippor med fyr, känningsbåk m.fl. anläggningar i Kökar kommun.

Kökarsörns ledfyr jämte anläggningar och område i Kökar kommun.

Kökars lotsplats jämte anläggningar och område på Björkskärs holme i Kökar kommun.

Sälsö fyr och Sottunga lotsplats jämte anläggningar och områden på Sälsö holme i Sottunga kommun.

Ljungö fyr jämte område på Ljungö holme i Sottunga kommun.

Rödgrundets ledfyr jämte område i Sottunga kommun.

Gustav Dahlen på Skiftet i Sottunga kommun.

Klippan Gissland med fyr i Eckerö kommun.

Holmen Heligman jämte lotsplats och anläggningar i Eckerö kommun.

Märkets fyr på Klippan Märket.

Västerskår eller Norra Degerskärs sjömärke i Eckerö kommun.

Torpö lotsstuga jämte anläggningar i Eckerö kommun.

Finbo lotsplats jämte byggnader i Eckerö kommun.

Holmen Södra Sälskår jämte Sälskärs fyr i Hammarlands kommun.

Holmen Koxnan jämte känningsbåk i Saltvik kommun.

Saggö lotsplats jämte byggnader och anläggningar i Saltvik kommun.

Övriga sjöfartsstyrelsen tillhörande mindre fyrar, sjömärken och andra sådana anläggningar, vilka den 1 januari 1952 användes för statsverkets behov och äro uppförda på områden, som icke tillhöra statsverket.

Konvention angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering,

[översättning (publicerad i FFS 64/1922) från det franska originalet]

Konvention angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering,

vilken av Finland ratificerats den 28 januari 1922

Tysklands President, Hans Majestät Konungen av Danmark och Island, Estniska Republikens Statschef, Finska Republikens President, Franska Republikens President, Hans Majestät Konungen av det Förenade Konungariket Britannien och Irland och av de brittiska besittningarna på andra sidan haven, Kejsare av Indien, Hans Majestät Konungen av Italien, Lettiska Republikens Statschef, Polske Statschefen och Hans Majestät Konungen av Sverige, vilka enats om att förverkliga det av Nationernas förbunds råd i dess beslut den 24 juni 1921 uppställda önskemål om avslutande av en konvention mellan de intresserade makterna rörande Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering, i syfte att garantera att dessa öar aldrig komma att utgöra någon fara ur militär synpunkt,

hava för detta ändamål beslutit att, utan rubbning av den förbindelse, som Ryssland åtagit sig i den vid Paristraktaten av den 30 mars 1856 fogade konvention rörande Ålandsöarna förfullständiga innebörden av denna förbindelse,

och till sina befulldäktiga ombud utsett:

 vilka, efter att hava deponerat sina fullmakter, som befunnits vara i behörig form, överenskommit om följande bestämmelser:

Artikel 1.

Finland bekräftar, i den mån sådant må för dess del vara erforderligt, den förklaring Ryssland avgivit uti den vid Paristraktaten av den 30 mars 1856 fogade konventionen angående Ålandsöarna och förbinder sig alltså att icke befästa den del av den finska skärgården, som benämnes Ålandsöarna.

Artikel 2.

I. Under benämningen Ålandsöarna inbegripas i denna konvention samtliga de öar, holmar och skär, vilka äro belägna inom det vattenområde, som begränsas av följande linjer:

a) i norr latitudparallellen N 60° 41'.

b) i öster av de räta linjer, som successivt sammanbinda följande geografiska punkter:

1) lat.	60° 41',0 N o.	long.	21° 00',0 O (Gr.)
2) "	60° 35',9 N "	"	21° 06',9 O "
3) "	60° 33',3 N "	"	21° 08',6 O "
4) "	60° 15',8 N "	"	21° 05',5 O "
5) "	60° 11',4 N "	"	21° 04',4 O "
6) "	60° 09',4 N "	"	21° 01',2 O "
7) "	60° 05',5 N "	"	21° 04',3 O "
8) "	60° 01',1 N "	"	21° 11',3 O "
9) "	59° 59',0 N "	"	21° 08',3 O "
10) "	59° 53',0 N "	"	21° 20',0 O "
11) "	59° 48',5 N "	"	21° 20',0 O "
12) "	59° 27',0 N "	"	20° 46',3 O "

c) i söder av latitudparallellen 59° 27' N.

d) i väster av de räta linjer, som successivt sammanbinda följande geografiska punkter:

13) lat. 59° 27',0 N o. long. 20° 09',7 O (Gr.)

14) " 59° 47',8 N " " 19° 40',0 O "

15) " 60° 11',8 N " " 19° 05',5 O "

16) Mittpunkten av klippan Märket

lat. 60° 18',4 N o. long. 19° 08',5 O (Gr.)

17) " 60° 41',0 N " " 19° 14',4 O "

De linjer, som förena punkterna 14, 15 och 16, äro desamma, som äro angivna uti "Description topographique de la frontière entre le Royaume de Suède et l'Empire de Russie d'après la démarcation de l'année 1810 corrigée d'après la révision de 1888" (Topografisk beskrivning över gränsen mellan konungariket Sverige och kejsardömet Ryssland, upprättad efter den år 1888 reviderade gränsregleringen av 1810).

Läget av de i denna artikel angivna punkter hänföres sig i allmänhet till brittiska amiralitetets sjökort N:o 2297 av 1872 (med däri införda rättelser intill augusti 1921). För vinnande av större noggrannhet hänföres dock punkterna 1-11 till följande sjökort: finska sjökorten N:o 32 av 1921. N:o 29 av 1920 och ryska sjökortet N:o 742 av 1916 (rättat i mars 1916).

Av vardera av dessa sjökort är ett exemplar deponerat i Nationernas förbunds permanenta sekretariats arkiv.

II. Ålandsöarnas territorialvatten anses sträcka sig intill ett avstånd av 3 sjömil vid lågvattenstånd från här ovan avsedda öar, holmar och skär, som icke ständigt av havet översköljas; dock skall territorialvattnet ingenstädes anses sträcka sig utom de i första momentet av denna artikel bestämda gränslinjerna.

III. De öar, holmar och skär, som angivas i mom. I, och de territorialvatten, som äro bestämda i mom. II, utgöra tillsammans den "zon", varå följande artiklar äga tillämpning.

Artikel 3.

Ingen anläggning eller operationsbas av militär eller marin art, ingen anläggning eller operationsbas för militär luftfart, ej heller någon annan anordning avsedd för krigsändamål må bibehållas inom den i artikel 2 angivna zonen.

Artikel 4.

Under förbehåll för bestämmelserna i art. 7 må icke någon militär lant-, sjö- eller luftstyrka tillhörande någon som helst makt inkomma i eller uppehålla sig inom den i art. 2 angivna zon. Tillverkning, införsel, transitering och återutförsel av vapen och krigsmateriel inom densamma äro uttryckligen förbjudna.

Konvention angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering,

Följande bestämmelser skola dock gälla under fredstid:

a) utöver den reguljära polispersonal, som är nödvändig för uppehållande av ordning och allmän säkerhet inom zonen och som är organiserad i överensstämmelse med de allmänna bestämmelser, som gälla i den finska republiken, må Finland, därest utomordentliga omständigheter så kräva, dit införa och där temporärt hålla annan väpnad styrka, som är strängt nödvändig för ordningens upprätthållande.

b) Finland förbehåller sig likaledes rätten att tid efter annan låta ett eller två av sina lättå, för övertvattensfart avsedda krigsfartyg besöka öarna, och skola dessa fartyg i sådant fall kunna temporärt förankra i de till öarna hörande vatten. Utom dessa fartyg må Finland, därest särskilda omständigheter av vikt så kräva, i zonen vatten införa och där temporärt hålla andra övertvattensfartyg, vilkas sammanlagda displacement i intet fall får överstiga 6,000 ton.

Rätt att inlöpa i ögruppen och där temporärt förankra må av finska regeringen icke medgivnas mer än ett krigsfartyg tillhörande varje annan makt.

c) Finland må låta sina luftstridskrafter flyga över zonen, men det är dessa förbjudet att där landa annat än i fall av force majeure.

Artikel 5.

Förbudet att låta krigsfartyg inlöpa eller uppehålla sig inom den i art. 2 angivna zonen inverkar icke på rätten till s.k. inoffensiv passage genom territorialvattnen, vilken passage förblir underkastad gällande internationella bestämmelser och sedvänjor.

Artikel 6.

I krigstid skall den i artikel 2 angivna zon anses såsom neutralt område och får icke vare sig direkt eller indirekt begagnas för ändamål, som på något sätt sammanhänger med militära företag.

Dock skall, i händelse Östersjön beröres av ett krig, Finland äga att, i och för tryggnad av zonen neutralitet, temporärt nedlägga minor i dennas vattenområde och för detta ändamål vidtaga sådana maritima åtgärder, som äro strängt nödvändiga.

Finland skall omedelbart härom underrätta Nationernas förbunds råd.

Artikel 7.

I. I syfte att åt den garanti, som omförmåles i inledningen till denna konvention, bereda nödig effektivitet, skola de Höga Fördragsslutande parterna var för sig eller gemensamt hänvända sig till Nationernas förbunds råd, i ändamål att rådet må besluta, vilka åtgärder skola vidtagas antingen för att säkerställa upprätthållandet av denna konventions bestämmelser eller för att hejda dess kränkande.

De Höga Fördragsslutande parterna förbinda sig att medverka till de åtgärder, som rådet i sådant syfte beslutar.

Då rådet för fullgörande av denna förpliktelse har att fatta beslut under ovan angivna förutsättningar, skola de makter, som deltagit i denna konvention, vare sig de äro medlemmar av förbundet eller ej, av

rådet kallas att därstädes taga säte. Vid beräkning av den enhällighet, som erfordras för rådets beslut, skall hänsyn icke tagas till den röst, som avgives av ombudet för den makt, vilken beskyllts för att hava kränkt konventionens bestämmelser.

Om enhällighet icke kan uppnås, äger, envar av de Höga Fördragsslutande parterna att vidtaga de åtgärder, som rådet må hava tillstyrkt med 2/3 majoritet, beräknad utan hänsyn till den röst, som avgivits av ombudet för den makt, vilken beskyllts för att hava kränkt bestämmelserna i konventionen.

II. I händelse zonen neutralitet skulle bringas i fara genom ett antingen mot Ålandsöarna eller genom ögruppen mot finska fastlandet plötsligen riktat angrepp, skall Finland inom zonen vidtaga nödiga åtgärder för att uppehålla och tillbakavisa angriparen, intill dess de Höga Fördragsslutande parterna i överensstämmelse med bestämmelserna i denna konvention bliva i stånd att ingripa för att åvägabringa neutralitetens respekterande.

Finland skall omedelbart härom underrätta rådet.

Artikel 8.

Denna konventions bestämmelser skola förbli i kraft, vilka förändringar än kunna inträda uti det nuvarande status quo i Östersjön.

Artikel 9.

Nationernas förbunds råd ombedes att meddela denna konvention till förbundets medlemmar, på det att den rättsliga status, som jämlikt densamma bestämmelser tillkommer de i Finska republiken såsom integrerande del ingående Ålandsöarna, må i den allmänna fredens intresse respekteras av alla, såsom ingående uti de föreskrifter, som erkännas såsom rättsnöre för regeringarnas handlingssätt.

Denna konvention kan med enhälligt samtycke av de Höga Fördragsslutande parterna föreläggas makt, som icke undertecknat densamma, men vars accession senare må synas önskvärd, i syfte att sådan makt må formligen tillträda densamma.

Artikel 10.

Denna konvention skall ratificeras. Protokoll över den första deponeringen av ratifikationer skall upprättas, så snart flertalet av de makter, som undertecknat konventionen, Finland och Sverige inbegripna i detta flertal, bliva i tillfälle att skrida till deponering.

Konventionen skall träda i kraft för varje makt, som undertecknat densamma eller till densamma ansluter sig, ifrån tiden för deponeringen av sagda makts ratifikation eller adhesionsakt.

Deponeringen av ratifikationerna skall äga rum i Genève hos Nationernas förbunds permanenta sekretariat; eventuella adhesionsakter skola likaledes där deponeras.

Till bekräftande härav hava de befullmäktigade ombuden undertecknat denna konvention och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Genève den 20 oktober 1921 i ett enda exemplar, som skall förbli deponerat i Nationernas förbunds permanenta sekretariats arkiv och

Konvention angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering,

varav bestyrkt avskrift genom sekretariatets försorg skall tillställas var och en av de makter, som under-tecknat densamma.

(Signé).

(L.S.) TRAUTMANN.
(L.S.) H. A. BERNHOFT.
(L.S.) WENCK.
(L.S.) ANT. PIIP.
(L.S.) O. ENCKELL.
(L.S.) R. ERICH.
(L.S.) CARL ENCKELL.

(L.S.) JEAN GOUT.
(L.S.) J. D. GREGORY.
(L.S.) A. RICCI-BUSATTI.
(L.S.) M. WALTERS.
(L.S.) S. ASKENAZY.
(L.S.) ERIC TROLLE.
(L.S.) E. MARKS von WÜRTEMBERG.

